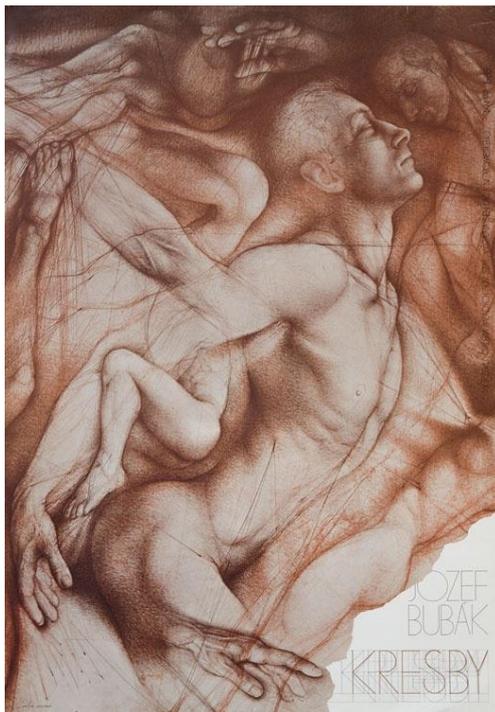

Bubák Jozef - (†2015); slovenský akademický maliar; študoval na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, oddelenie všeobecného maliarstva u prof. D. Millyho, oddelenie voľnej maľby a gobelínu u prof. P. Matejku, oddelenie monumentálnej maľby u doc. F. Gajdoša; je autorom 22 monumentálnych diel a autorom návrhov slovenských bankoviek; okrem toho sa venuje aj maľovaniu portrétov, scenáristike, choreografii a réžii moderného baletného tanca; pozri *slovenskí maliari*, *slovenskí scénografi*

<http://www.gjk.sk/sk/zbierky/diela-po-r-1945/bubak-jozef/>

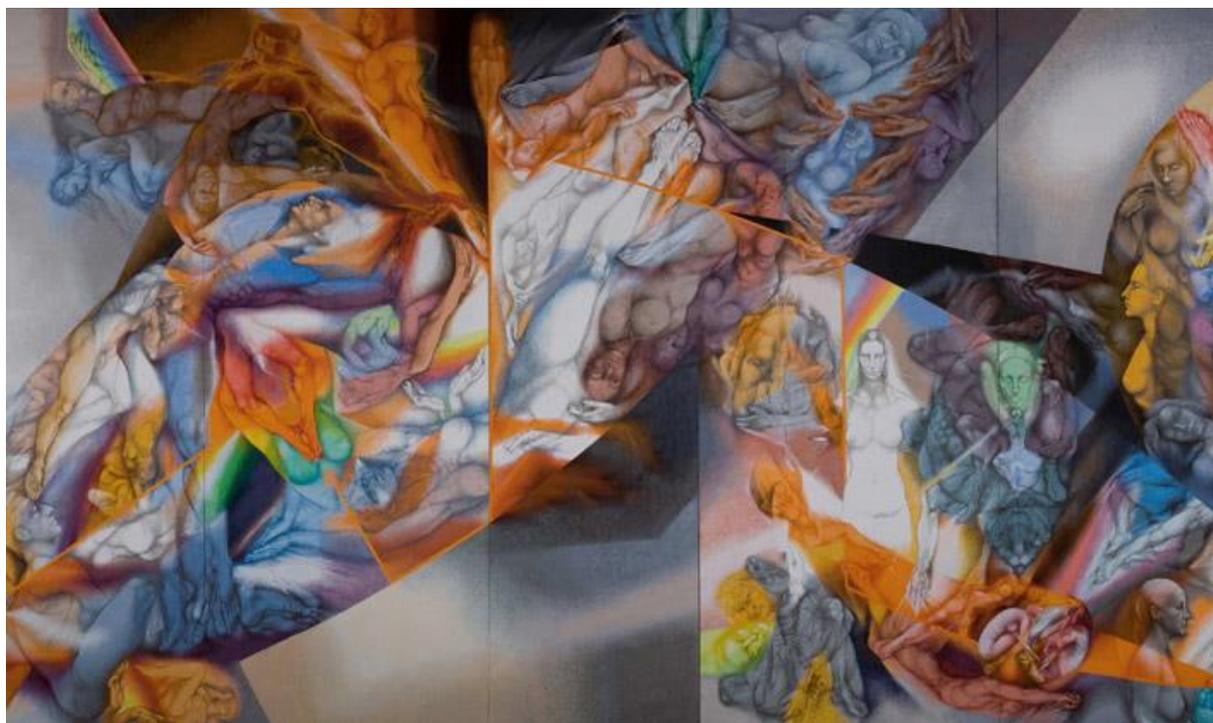
https://www.google.sk/search?q=Kudl%C3%A1%C4%8D+Franti%C5%A1ek&espv=2&biw=1857&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=gFDsVMj0KsXnUu6FgKgG&ved=0CDsQsAQ#imgdii=&imgrc=UaQDmt_7ytJGFM%253A%3Bkf_Gy5TNdze1zM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.gjk.sk%252Fresize%252Fdomain%252Fflox%252Ffiles%252Fzbierky%252Fauto-ri-v-zbierkach%252Fpt-061.jpg%253Fwidth_x%253D750%2526width_y%253D750%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.gjk.sk%252Fsk%252Fzbierky%252Fdiela-po-r-1945%252Fbubak-jozef%252F%3B523%3B750

J. Bubák

J. Bubák:

J. Bubák

bubeník Niklashausen/Niklashausen - H. Böhm

bubienková ruleta - ruleta bubienková

bubienok - pozri indickú hru na bubienok *chenda* a *maddalam*, používanú pri hre v divadle *kathakali*; *hudobné nástroje bicie; divadlo indické*

bubikopf - nem. – „chlapčenská hlava“; krátky strih dámskeho účesu z 20.rokov 20.st.; strih vlasov s dĺžkou ofiny po obočie a uši; hríbový strih; *móda 20.rokov*; pozri *móda, účes*

bublina - vyfukovanie mydlových bublín na *barokových* obrazoch ako súčasť *vanitas*; pozri „*homo bulla*“

H. Goltzius: Kto unikne? (vanitas, rytina, 1594)

K. Dujardin: Chlapec fúka mydlové bubliny. Alegória na pominuteľnosť a krátkosť života (1663)

J. de Gheyn II.: Vanitas (1603)

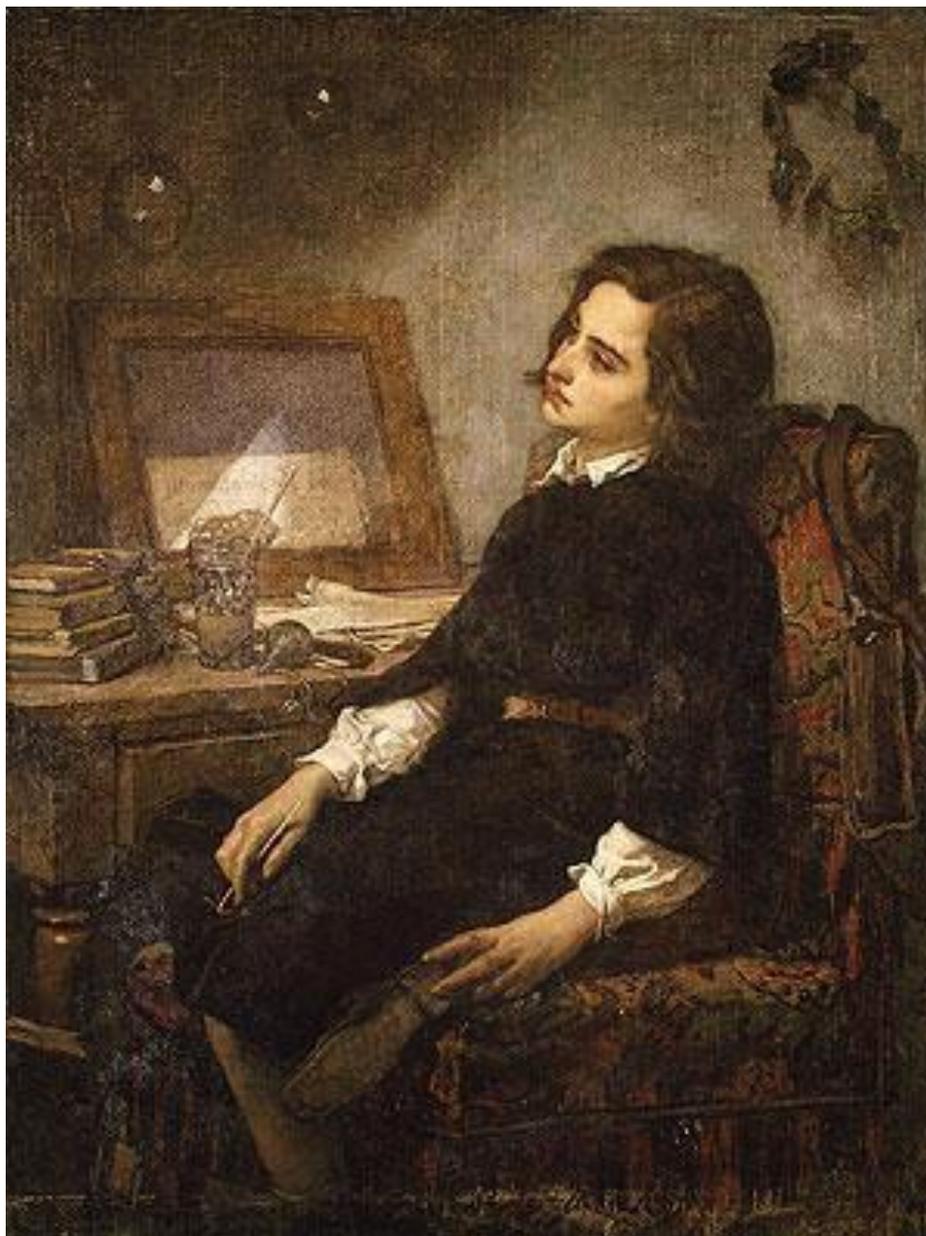
C. van Everdingen: Cupido držiaci sklenú guľu (1650-1655)

J. A. Backer: Chlapec fúkajúci mydlovú bublinu (1630)

G. Dou: Malý chlapec pri vyfukovaní mydlových bublín (vanitas, 1635-1636)

T. Couture: Mydlové bubliny (vanitas, 19.st.)

J.-B. S. Chardin: Mydlové bubliny (1733-1735)

J.-B. S. Chardin: Práčky (1735)

A. Anker: Mydlové bubliny (1873)

bubon - pozri *hudobné nástroje bicie; kalypso (Despertad); J. Bara*

Die Sepain aller Menschen.

H. Vogtherr st.: Kosti všetkých ľudí (tanec smrti, kópia H. Holbeina, Veľký tanec smrti)

Ch. Weigel st.: Príprava kože na bubon (medirytina, 1698)

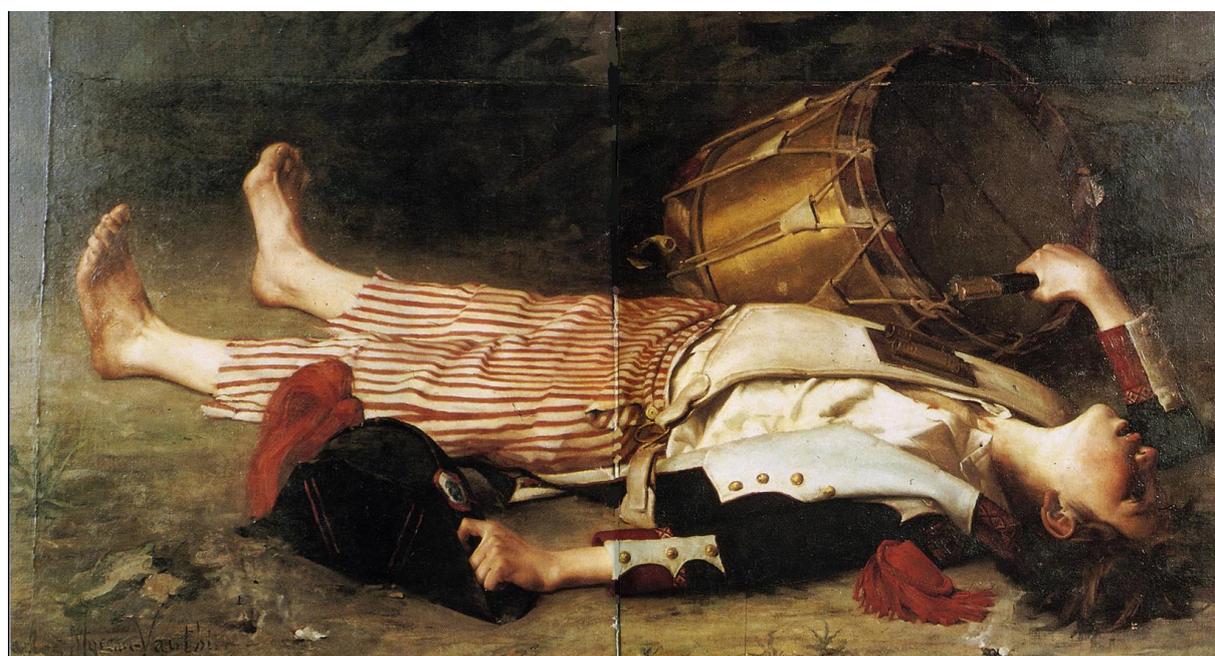
H. J. Terbrugghen: Spiaci Mars (1629)

W. C. Duyster: Žoldnieri hrajúci karty (1620)

T. Couture: Bubeník (1857)

Ch. Moreau-Vauthier: Smrt' Baru (1857-1924)

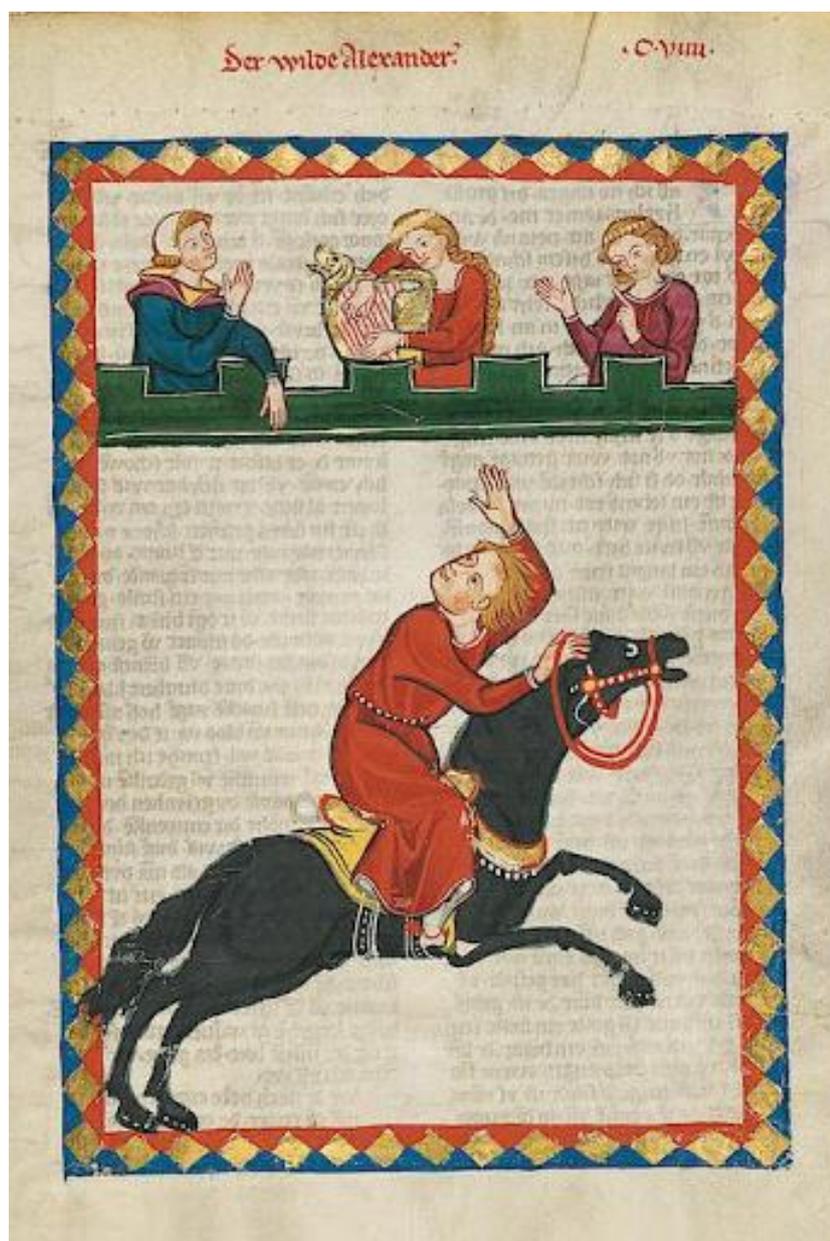

K. Hofer: Čierny pokoj (1943)

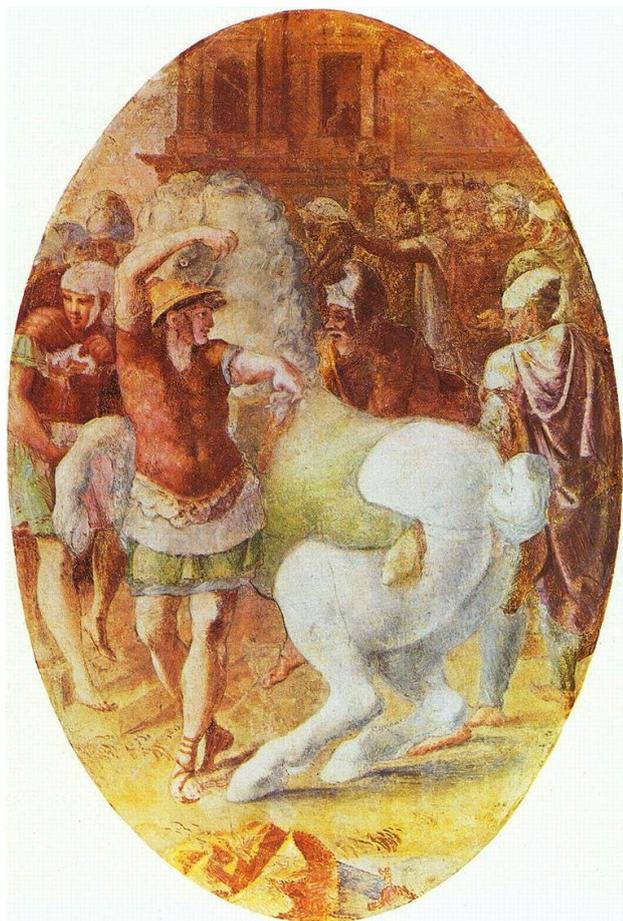
Bucco - postava utáraného hlupáka z *atellánskej frašky*; pozri *Papus*, *Dosenus*

Becefalus - gréc. Βουκέφαλος/Bukefalos; zložené zo slov βούς/bous – „vôl“ a κεφαλή/kefala – „hlava“; kôň *Alexandra Veľkého*; popri *Pegasovi* a drevenom *Trójskom koni* išlo o najslávnejšieho kôňa z obdobia klasickej *antiky*; podľa starovekých autorov (Plutarchovho *Života Alexandra* a *Anabasis Alexandri* od Arriana z Nikomédie) zomrel Bukefalos po bitke pri Hydaspes, v dnešnom Pakistane, roku 326 pr.Kr. a je pochovaný v Džalalpur Šarif; na počesť svojho padlého kôňa dal Alexander založiť mesto Bukefala, dnešné pakistanskej mesto Dželum

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Bukefalos>

Divoký Alexander (stredoveká iluminácia)

F. Primaticcio: Alexander krotí Bucefala (pol. 16.st.)

A. Collaert podľa Marten de Vos: Alexander Veľký (16.-17.st.)

bucchero/bukkerio - čierna kovovo lesklá *keramika* zdobená ornamentálnymi aj figurálnymi *reliéfmi* v 8.-6.st.pred Kr. vo východnej *Iónii* a Etrurii; pozri *keramika grécka*, *keramika etruská*

Beliana: *keramika* vypálená špeciálnymi postupmi do čiernej, s lesklým povrchom, podobná kovovým nádobám, často s bohatou ornamentálnou i figurálnou výzdobou, najčastejšie s rastlinnými alebo so zvieracími motívmi; typická *keramika Etruskov*, ktorí touto technikou vytvorili medzi 7.-5.st.pr.Kr. vazy s reliéfnou alebo škrabanou výzdobou usporiadanou do pásov na tele a na hrdle nádoby a vyvážali ju do celého Stredomoria; rozlišuje sa staršie tenkostenné *bucchero sotile* (najmä rytý dekór) a neskoršie hrubostenné *bucchero pesante* (prevažne reliéfny dekór)

bucchero pesante - *etruská hrubostenná keramika* s dekórom vytláčaným z formy; pozri *keramika etruská*

bucchero sotile - *etruská tenkostenná keramika* s rytým dekórom; pozri *etruská keramika*

Bucintoro - tal.; angl. Bucentaurus; *galéra* benátskych *dóžat*, na ktorá bola spustená na vodu každoročne v deň sviatku Nanebovstúpenia ako súčasť rituálu sobáša *Benátok* s Jadranským morom

<http://it.wikipedia.org/wiki/Bucintoro>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Bucentaur>

F. Guardi: Pohľad na Bucentaura na svätého Mikuláša z Lido. Nanebovstúpenie Pána (1775-1780)

S. Vranx: Triumfálny vstup Morosini Morosini-Grimani na Bucentaurovi do zálivu svätého Marka (17.st.)

Canaletto: Návrat Bucentaura na mólo v deň Nanebovstúpenia (1730)

bučiak nočný - čes. *bukač*; podľa stredovekých *bestiárov* vták, ktorý pri hre namáča svoj zobák do vody a rýchlo ním kliká; hluk, ktorý vydáva, počuť na úsvite; pozri *vták*

<http://bestiary.ca/beasts/beastalphashort.htm>

<http://bestiary.ca/beasts/beast4723.htm>

<http://bestiary.ca/beasts/beastgallery4723.htm>

Bučiak (Koninklijke Bibliotheek, KB, KA 16, Folio 78V)

Bučiak na brehu (Bibliothèque Municipale de Reims, ms. 993, Folio 158r)

Bučiak nočný (Aberdenský bestiár, 12.st.)

Buda - pozri *Budapešť*

H. Schedel: Buda (Norimberská kronika, 1493)

J. Bencúr: Obliehanie budínskeho zámku v roku 1686 (1896)

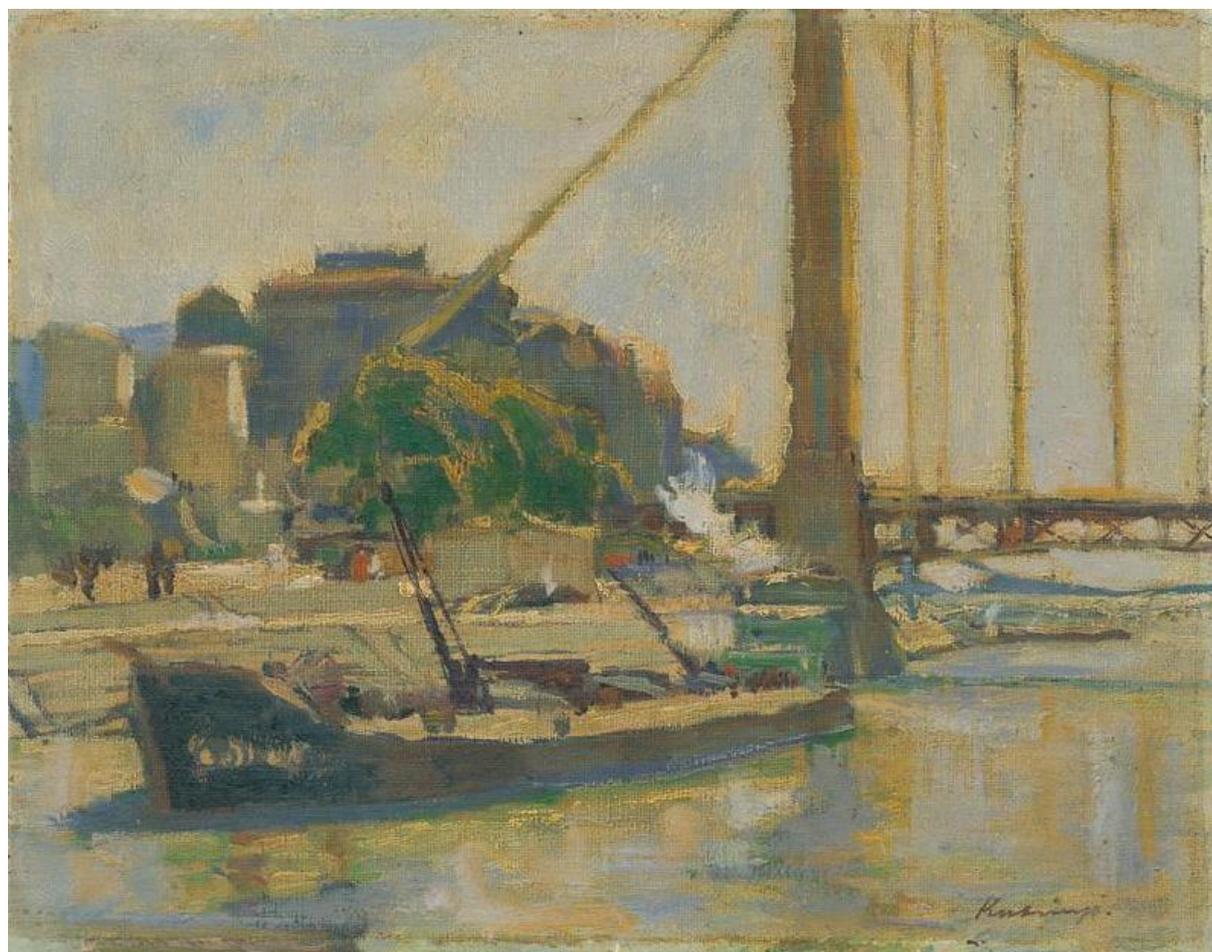
Budapešť - patrónom Budapešti je sv. Gerard Sagredius; pozri tzv. Kamadulská biblia; Maďarsko

Georg Braun, Frans Hogenberg: Buda (1572)

John Hürlimann: Zápavy na Divadelnom námestí v Pešti roku 1838

A. Kubínyi: Stará Budapešť (1875-1900)

Budapešťská Corcondantia charitatis -

<http://www.facsimilefinder.com/facsimile/532/budapest-concordantiae-caritatis>

Búdetljania - skupina ruských *futuristov* (názov od ruského búdet-bude); svoj program chápali iným spôsobom ako talianski futuristi: negácia konkrétnej ruskej feudálnej spoločnosti; po Veľkej októbrovej revolúcii v 1917 účasť v nových spoločenských štruktúrach; Búdetljania prevzali formu futuristického škandálu, formu manifestov (O.Rozanovová, David, Vladimír a Ludmila Brljukovci, P.Filonov, M.Larionov, N.Gončarovová, N.Altman, M.Chagal, P.Končalovský, K.Malevič, I.Puni, V.Tatlin a d.); pozri *umenie ruské, maliarstvo ruské*

buddha - treba rozlišovať medzi historickou postavou *Budhu* Siddhárta Gautama (jeho titul sa píše s jedným aj s dvoma dd), zakladateľa budhizmu, žijúceho asi v 5.-4.st.pr.Kr., a božstvom či božstvami, ku ktorým patria napr. *bódhisattvovia*; pozri *Amitabha, budhistické náboženstvo*

Buddha/Budha - *sanskrit* – „prebudený/osvietený“; prívlastok historického *budhu* Siddhárta Gautama, zakladateľa *budhizmu*, žijúceho asi v 5.-4.st.pr.Kr., pôvodne zobrazovaný symbolicky ako *slon* (zvestoval Budhovej matke, kráľovnej Mayi narodenie syna), ako *kôň* bez jazdca (asketická cesta viery), ako strom *bódhi* alebo prázdny trón (symbol osvietenia), *čakra* (kolo náuky, ktoré uviedol do pohybu), *stúpa* symbolizujúca *nirvánu*, *trojzubec* (symbol trojjednosti Buddhu), dve šľapaje s odtlačenou *čakrou* atď.; figurálne zobrazenie: typovo zobrazovaný podľa tradície jednotlivých škôl: spôsob podania rúcha a 32 veľkých a 80 malých znakov božskosti (napr. výčnelok hlavy (všeslyšiaci, vševidiaci, vševediaci), dolu pretiahnuté ušné lalôčky, dlhé paže, plávacie blany medzi prstami), *úrnu* - chumáčik vlasov medzi obočím (neskoršie ako bod na čele); typ s dlhými vlasmi, typ so zavínutými vlasmi; ďalej s *nimbom* okolo hlavy, neskoršie s *mandorlou* okolo celého tela; štyri základné typy zobrazenia: stojaci alebo idúci, sediaci a meditujúci (poloha lotosová s prekríženými nohami), sediaci s voľne spustenými nohami na európsky spôsob alebo iba s jednou nohou spustenou, ležiaci - umierajúci (ležiaci Buddha vytesaný zo skaly, 12.st. Gal Vihara na Cejlóne je jedným zo známych *kolosov*); súčasťou zobrazenia sú *mudry* - významové gestá rúk (pozri *abhaja-mudra*), predmety v rukách, vegetácia ap.; postupne zobrazovanie rozšírené o témy počatia, zrodenie z pravého boku jeho matky Mayi atď. (podľa inej mýtkej vezie vystúpil z *lotosu*, zrejme omyl vzniknutý pri prepísaní dvoch odlišných mien buddha/boh Padmapáni a Buddha); *ikonografia* podliehala európskym vplyvom a spätne pôsobila na európsky vývoj (zobrazovania *Madony s Ježiškom*); pozri *khmersky úsmev, nága, had, páv, banánovník, pozícia lotosu, abhaja, Daibucu, Vadžrapáni, avatár, bódhisattva, stúpa/stúp/dágoba; džátaky; osem budhistických symbolov, trojzubec, žezlo diamantové, liatina umelecká; koleso zákona: dharma; mandala, zlato; amulet*

Beliana: Buddha - úctivá prezývka historického Siddhárthu Gautamu (asi 560 pr.Kr., Kapilavastu, sev. India, dnes južný Nepál, asi 480pr.Kr., I. Kusinára, dnes Kasia, India); bol synom kniežata z kmeňa Šákjov (priezvisko Šákjamuni); mladosť prežil v blahobyte v Kapilavastu; ako 29 ročný odišiel medzi pustovníkov; prísnu askézou a meditáciou dosiahol pod *figovníkom* posvätným (*Ficus religiosa*) v indickej Bódhgaji osvietenie (*bódhi*), ktoré obsahovalo tri videnia: o všetkých vlastných predošlých formách bytia; ako všetko živé umiera, aby sa znova narodilo; ako prekonať nevedomosť a vášne, a tak vystúpiť z kolobehu narodení, úmrtí a strastí (pozri budhizmus); k tomuto viedol aj svojich učeníkov, z ktorých vytvoril dobre organizovanú komunitu mníchov (*sangha*), a celý zvyšok života šíril svoje učenie (*dharma, zákon*); podľa tradície zomrel (odišiel do stavu *nirvány*) ako 80 ročný, jeho telo bolo spálené a popol rozdelený na osem miest, na ktoré boli postavené *stúpy*; *Buddhove* rozpravy boli dodatočne systematizované po názvom *sútry* (*posvätné texty*) a tvoria základ budhistickej literatúry; Buddha sa narodil, dosiahol *bódhi* aj zomrel v deň májového splnu, ktorý je preto najväčším budhistickým sviatkom; Buddha hovoril o 24 buddhoch, ktorí prišli na svet pred ním, a predpovedal budúci desiatich, z ktorých nasledujúci po ňom už čaká v jednom nebies ako *bódhisattva*, a keď sa o mnoho storočí narodí, bude sa volať Maitréja

-v súvislosti s heslom *kušánske umenie*: Buddha zobrazovaný už nie ako *symbol*, ale ľudská postava v polohe sediaceho *jogína*, v rehoľnom rúchu a znakmi božskosti: výčnelok hlavy (všetko slyšiaci, všetko vidiaci, vševediaci), dolu pretiahnuté ušnice, chumáčik vlasov *úrnu* medzi obočím, neskoršie v podobe bodu na čele zastupujúci *tretie oko*

http://it.wikipedia.org/wiki/Gautama_Buddha

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%A1lovna_M%C3%A1ja

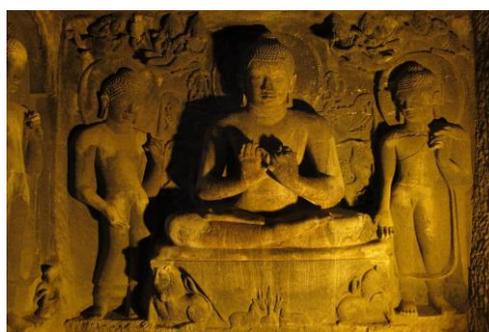
http://en.wikipedia.org/wiki/Japanese_dragon

Meditujúci Budha (skalný chrám v Adžante)
Socha Budhu (skalný chrám v Adžante)

Zázrak tisíc budhov (Buddha sa tisíckrát znásobil, aby urobil dojem na neveriacich; skalná maľba chrámu v Adžante)

Budha a dvaja bódhisattvovia (jaskynný chrám v Adžante)
Budha (jaskynný chrám v Adžante)

Budha a kráľovná Maja (thanga)

Budha Amida - z amitayus – „nesmierny život“ a Amitabha – „nesmierne svetlo“; pozri *Amitabhla; Fénixová hala/Fénixová sieň/Fénixový chrám*

- *Fénixova sieň* bola dokončená r. 1053 a je príkladom fudžiwarskej siene budhy Amidy; na streche siene sú sochy *feng-chuanga*, čínskeho *fénixa*, v japončine nazývaného *hóó*; vo vnútri je uchovávaná zlatá socha buddhy Amidy, ktorú vytvoril *Džóčó Bušši*, ktorý použil nový spôsob zobrazovania proporcií a novú techniku (*josegi*), ktorá umožňuje zložiť sochu z viac samostatne opracovaných kusov dreva

<http://www.dharmenet.org/coursesM/Shin/JodoShinshu1f.htm>

Džóčó Bušši,: Budha Amida (Fénixov chrám, Bjódóin, Kjóto, 1053)

Buddha Dafo - Instinkt: najväčšia sediacia socha Buddhu; nachádza sa v juhočínskej provincii S'-čchuan a je vytesaný zo skaly tak, aby sa priamo pozeral na sútok dvoch riek; je vysoký 51m a iba jeho ucho meria 7m; na jeho nechtu dlhom 1,5m si kedysi čínski prominenti robili pikniky; stavbu sochy zahájil mních Haitong so niekoľkými stovkami robotníkov v roku 713 počas *dynastie Tchang*, ale konca svojho diela sa nedožil; kamenári z širokého okolia tesali obrovskú sochu do tvrdej skaly celých 90 rokov; pri Dafnovej hlave bol vyhlbený malý chrám, ktorý je dodnes čiastočne obývaný; potom, čo roku 2000, keď talibanskí vládcovia dali zničiť v afganskom Bamiáne dvojsoššie stojacich Buddhov, stal sa Dafo najväčšou sochou Buddhu na svete

http://cs.wikipedia.org/wiki/Le%C5%A1ansk%C3%BD_Buddha

Buddha Dafo (Leshanský gigantický Budha, provincia S'-čchuan, r. 618–907)

Buddha Daibucu - jap. „Veľký Buddha“

www: na Západe je termín Buddha Daibucu často vzťahovaný k Veľkému Buddhovi v Kamakure vďaka populárnej básni „Buddha v Kamakure“ od Rudyarda Kiplinga; pozri Daibucu

Buddhove črevá - pozri *nekonečný uzol*

Buddhova ruka - nejedlý citrusový plod, ktorý spolu s *granátovým jablkom* a *broskyňou* tvorí v čínskej symbolike „*troch šťastných*“; pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

www: Buddhova ruka, tiež známa ako bushukan (po japonsky), alebo prsty citróna, je voňavá odroda tohto citrusu, ktorej plody sú rozdelené do akýchsi prstíkov; pôvod rastliny vystopujeme v severovýchodnej Indii a Číne; tento citrus je vlastne malý strom v trní; jeho veľké, oválne listy sú svetlozelené a narastajú asi štyri až šesť centimetrov; jeho biele kvety sú sfarbené do fialova z vonkajšej strany; plody majú silnú žltú šupku a len malé množstvo kyslej hmoty, niekedy je aj bez kôstok; ovocie Buddhova ruka je veľmi voňavé a používané prevažne v čínskej a japonskej kozmetike a do parfumov; ovocie sa môže podávať počas náboženských rituálov v budhistických chrámoch; podľa tradície Buddha dáva prednosť plodom, ktoré môžete zovrieť do rúk; uzavreté ruky symbolizujú Buddhove zákony modlitby

Budhova ruka

Buddhova ruka pravá - Adkinson v súvislosti s heslom *koleso náuky*: vo výtvarnom umení *poloha* osvietenia - *Budha* sa dotýka pravou rukou zeme; pozri *osvietenie*; *koleso náuky* (Adkinson)

Buddhov pes/Budhov pes - *karašiši/psolev*

Búdetljanja - pozri *skupina Búdetljanja*

Budha - hinduistický astrálny boh (pozri *indickí bohovia*; syn *Tary*; personifikácia planéty *Merkúr* (pozri *astronomické symboly*); podľa mýtu vyšiel z *lotosového kvetu*, zobrazovaný stojaci na lotosovom kvete (Baleka: uvádza, že z lotosového kvetu vyšiel *Buddha* - zakladateľ *budhizmu*; zrejme omyl pri prepísaní dvoch odlišných mien *Budha/boh* a *Buddha/človek*); pozri *boddh*; *bohovia astrálni*

budhistická architektúra - pozri *vihára*, *čataja/čaitja*, *stúpa/stúp/dágoba*; *čedý*, *zedý*; *šikhara*, *vimána*, *candi*, *gópura*, *sangharama*; *tera*; *torii*; *Ašókové stĺpy*, *Borobudur*, *pagoda*, *karašiši*; *chrám budhistický*, *indická architektúra*

Beliana: architektúra slúžiaca náboženským potrebám *budhizmu*; zahŕňa chrámy, ktoré sú určené prejavovaniu úcty *buddhom* a *bóhisattvom* a obyčajne sú spojené s *kláštormi* poskytujúcim ubytovanie mníchom; prvotnou formou kláštora bol *háj*, ktorý Buddhovej komunite (*sanghe*) venovali *mecenáši* a slúžil ako prechodné bydlisko v období dažďov; Buddhove kremačné pozostatky boli uložené do 8 polkruhových mohýl - *stúp* (nezachované); stúpy sa potom stali jedným z typov budhistickej architektúry a boli určené na uloženie relikvií; ďalšími takými typickými stavbami budhistickej architektúry sú skalné chrámy *viháry* (s obydliami, kláštorom, svätyňou a knižnicou); a svätyne *čataje/čaitje*; známe sú aj skalné svätyne v Číne; k najvýznamnejším patrí stúpa v Sánči (3.st.pr.Kr.) budovou s najstaršou tradíciou je Zlatá dagounská stúpa (*pagoda* Sve-dagon, Švej Dagoun zedý, nazývaná aj Zlatá *pagoda* v mjanmarskom hlavnom meste Ragún, ktorej postavenie ešte za Buddhovho života nad jeho dvoma vlasmi spomínajú aj budhistické spisy; pôvodná stavba je z roku 588 pr.Kr., dnešná podoba z 1564; ranobudhistický kláštorový chrám veľkého stromu Prebudenia zachovaný po početných prestavbách najmä v 14.st. v Bódhagaji (India) pripomína miesto, kde Budha dosiahol prebudenie pod figovníkom posvätným; polgulový tvar stúpy sa zachoval aj na ostrove Cejlón (*sinhalsky dágoba*, schránka na relikvie); v juhovýchodnej Ázii sa jej tvar zvyšoval a zaostroval (mjanmarsky zedý, thajsky čedý, obidve z pálijského čétijó - „*mohyla*“; na sever od Indie, v Nepále, Číne, Japonsku) nadobudla stúpa tvar viac strešné veže - *pagody* (čínsky *tcha*, japonsky *tó*, obidve označenia vznikli skrátením slova stúpa; na Jáve vznikla v 9.st. slávna stúpa *Borobudur*; pod jej vplyvom sa vyvinuli kmérske kopcovité chrámy; inšpirovali sa nimi tvorcovia mohyly generála Štefánika na Bradle; chrámová časť kláštora zahŕňa chrám so sochou buddhu či bódhisattvov, prednáškovú sieň a stúpu v niektorej z jej miestnych podôb; špecifická je drevená pagoda a v Japonsku, kde je najstaršia drevená stavba na svete (pagoda kláštora Hórjúdži, 670 po Kr.) aj najväčšia drevená stavba na svete (chrám - Buddhova sieň kláštore v Tódaiži v Nare z 1709); obdobou pagody je aj japonský šariden (chrám na relikvie), ktorý reprezentuje Zlatý pavilón šoguna Ašikaku Jošimicua v kjótskych Severných vrchoch (14.st.); z pagody sa v Japonsku vyvinuli aj veže hradov (16.st.)

budhistické maliarstvo - najmä v oblasti Indie, Cejlónu, Barmy, Nepálu, Tibetu, Číny, Kórey a Japonska; India:

vznik prvej budhistickej maliarskej školy; dochovaných málo diel; obdobie medzi 300-600 po Kr. (*zlatý vek indického umenia*) reprezentovaný maliarstvom chrámovej lokality *Adžanta*: zmysel pre detail a vplyv *gandhárskej školy*; temperová maľba (nie *freska*), kolorované červené figúry maľované na biely podklad, obtiahnuté čiernym alebo hnedým obrysom (témy *bodhisattvu* Pamapaniho, tzv. Čiernu princeznú, faunu a flóru);

Cejlón: nedotknutý maliarsky vývoj; zachovaný malý počet diel (výjavy z kráľovského dvora)

pozri *indické maliarstvo*; *zen-budhistické maliarstvo*

budhistické symboly - pozri *osem budhistických symbolov*, *žezlo diamantové*, *páv*, *nekonečný uzol*

budhistické umenie - v čase vrcholnej moci dynastie Maurjikovcov, počas vlády *Ašóku* (273-233 pr.Kr.), ktorý prijal *budhizmus* a šíril ho aj mimo Indiu; významná pamiatka *Ašókov stĺpy* (ešte vplyv *parthský* a grécky); ustálená skladba symbolov (*svastika*, *stúpa*, *jakšovia*, *jakšíni*, *kaducet*), symbolov *Buddhu*; hlavným odborom reliéfne sochárstvo (legendy, eposy-*védy*); maliarstvu pripisovaný božský pôvod; v centre umenia motív *Buddhu*; v *kušánskom umení* (50pr.Kr.-300po Kr.) už zobrazovaný v ľudskej podobe; *Buddha* postupne obohatený o postavy zvierat pri tróne (najmä *lev*); rozvíjané zásady symetrickej kompozície; ustálené tri typy škôl: *gandhárska škola* (1.-5.st.), *Mathurská škola* 2.-5.st.), škola *Amarávati* u *Madrásu* 2.st.); v na poč.4.st. dynastia *Kušanov* vystriedaná dynastiou *Guptovcov* (300-600), počas ktorých vyvrcholilo budhistické umenie (označované za *zlatý vek indického umenia*): *Buddha* sa stáva hlavným motívom a je zobrazovaný stojaci aj sediaci, so vznešeným výrazom tváre plnej harmónie osvietenia (pozri *bódhisattva*); rovnako významné aj reliéfy tesané do skál; strediskom umenia sa stáva *Adžanta*, v ktorej nielen vrcholí budhistické umenie ale je aj vystriedané *hinduistickým umením* a umením raného stredoveku (600-900); budhistickému umeniu bolo blízke *džinistické umenie* (od 6.st.); v základe treba poznamenať, že umenie spojené s budhizmom (vyjadruje mier, pokoj, zotrúvanie a povznesenú uzavretosť) a umenie hinduizmu (vyjadruje dynamiku, cit pre božský majestát, život a monumentalitu); pozri *indický chrám*, *indická architektúra*, *indické umenie*; *Elóra u Adžanty*; *japonské umenie*: *Asuka*, *Džóó*, *fukuruma*

budhistickí bohovia - *indickí bohovia*

budhistický chrám - *chrám budhistický*

budhistický kláštor - *vihára*; pozri *sangharama*

budhizmus - tretie najrozšírenejšie monoteistické náboženstvo, založené v 6.st.pr.Kr.v Indii (pozri *indické náboženstvo*), hlásajúce prostredníctvom *Buddhu* štyri základné pravdy (*vznešené pravdy*):

1. život je bolesť a utrpenie
  2. všetko pochádza z jedného prameňa, z túžby vlastniť a získať šťastie a z túžby pripútať sa k pozemskému životu
  3. ak potlačíme túžbu, nie je dôvod, aby jestvovala bolesť
  4. aby sa potlačila túžba, treba viesť nesebecký život
- porovnaj *päť stĺpov islamu*, kresťanské *Desatoro*

Betz v súvislosti s heslom *symboly číselné 8*: osemlistový *lotosový kvet* je stelesnením kvetu vyzývajúceho k *meditácii* (pozri *bodhisattva*); lotos je aj symbolom poznania vedúceho k *nirváne*, ale je to aj *lono*, z ktorého sa rodí *Buddha*; aj koleso vykúpenia (pozri *čakra*, *karma*) v *Buddhovom* učení má osem bahrov; je treba prejsť osemdielnou cestou (nazývanou *Vznešený osemdielny chodník*, lebo zahŕňa 8 bodov), aby bolo dosiahnuté vykúpenie z utrpenia, osvietenie (*bódhi*) a aby bol ukončený kolobeh znovuzrodenia (*nirvána*)

www (bestiár, časť štrnásť) v súvislosti s heslom *hadí ľudia*: dračí či hadí národ vŕôd a lesov; zdá sa, že sú stotožňovaní s *nágami*; ich králi, *nágarádžovia*, strážia v podvodných palácoch posvätné budhistické písma

pozri *Čistá zem*, *tendai*; *mystika*; *čakra*, *samsára*, *dharm*, *nirvána*; *čchan-budhizmus*, *zen-budhizmus*, *lámaizmus*; *Borobudur*, *Mára*, *vihára*, *čataja/čaitja*, *Ašókov stĺpy*, *Aštókov strom*, *kundalini*; *osem budhistických symbolov*, *čchan-budhistické maliarstvo*, *zen-budhistické maliarstvo*, *kníhtlač čínska*; *tribhanga*; *tantra*, *mandala*, *ensó*, *óm*, *tantrické umenie*; *páv*, *bambus*; *Emmao*; *bodhi*; *symboly číselné:8*, *lotosový kvet*, *vznešené pravdy*, „*Vznešený osemdielny chodník*“, *žezlo šťastia*; *dalajláma*, *láma*; *Knih* *vtákov*; *Avalokitéšvara/Čenresiga*, *nágovia*, *hadí ľud*; *bodhih*; *štyri živly*; *Triratna*; *Vadžrapáni*, *Dordže Sempa*, *Arahant*, *vadžra*

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Kateg%C3%B3ria:Budhizmus>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Buddhismus>

budhizmus tibetský - tibetský budhizmus

Budhova ruka - Buddhova ruka

Budhov pes - Buddhov pes

budo - Beliana: cesta bojovníka, cesta *samurajov*; všeobecné pomenovanie súboru japonských bojových umení (so zbraňou aj bez nej) chápaných nielen ako pragmatické metódy boja, ale aj ako prostriedok sebazdokonaľovania; pojem budo vznikol v období vlády šógunskej dynastie rodu Tokugawa (1603-1867) a pôvodne naznačoval formu (prejav) bojových umení v období mieru; v istých názorových prúdoch sa postupne vyčlenil nový súbor (pojem) bu-džucu; historické záznamy síce uvádzajú, že budo v pôvodnom význame ostalo zachované a nadradené všetkým výlučne bojovým formám, ukázalo sa však, že zásadný rozdiel medzi majstrovstvom „mierového“ a „bojového“ budo neexistuje; preto orientálni historici rozdelili pojem budo na 2 typy tak, že sa nenarušila jeho dejinná línia a významová podstata, a to na disciplíny budo éry Tokugawa, známe ako ko-budo a nihon-ko-budo (staré budo) a na disciplíny budo modernej doby (genda), ktoré združili pod vecný názov shin-budo (nové budo), najznámejšie z nich je pravdepodobne akido, džudo, karate, kendo (cesta meča), kjudo (umenie lukostrelby), iaido (umenie meča) a. i.

budoár - z franc. boudier – „vzdorovať, trucovať“; franc. boudoir; dámska izba určená na prezliekanie a líčenie; pozri *interiér*; *žena*

Dudák: malá izbička, (obytná aj pracovňa); pôvodne vznikol v období *rokoka* ako reakcia na veľké barokové sály (pozri *piano nobile*); budoár bol vybavený všetkým dostupným komfortom a umeleckou výzdobou; miestnosť bola určená najmä ženám a nadväzovala na tradíciu ženských pokojov (*fraucimor*) v starších palácových stavbách

K. Teuchert: Budoár

budovy a stavby podľa typu -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Buildings_and_structures_by_type

budúcnosť - pozri *veštenie*; *kukučka*, *aadulár*; *atribúty*, *symboly*, *alegórie a prirovnania*; *Eligius*

budzogáň/buzogáň - *palcát*: staroveká a stredoveká krátka úderná *zbraň* pre boj z blízka; od 15.st. aj odznak veliteľskej moci; pozri *insígnie*, *žezlo*, *palcát*, *bulava*

Beliana: tur. > pol.; 1.v rozprávkach ťažký *kyjak*; 2.okovaná vojenská *palica* slúžiaca ako *zbraň*; v ozdobnom prevedení symbol moci vojenského veliteľa alebo panovníka; rozšírený najmä v *husitskom* vojsku v 15.st. pod menom *palcát*

P. Bruegel st.: Maškaráda o divochovi Oursonovi a jeho bratovi, dvoranovi Valentínovi

A. Anker: Poklop s mliečnou polievkou (1869)

bufet - v úzkom význame príborník, rozmerný *nábytok* rôzneho tvaru, užívaný od 15.st. k príprave pokrmov, na odkladanie a najmä vystavovanie strieborného riadu; pozri *mobiliár*

Buffalmacco Buonamico - (†1341); tiež *Buonamico di Martino*; taliansky umelec, aktívny vo *Florencii* v prvej pol. 14.st.; jeden z najvýznamnejších predstaviteľov gotického maliarstva v Toskánsku; pozri *triumf smrti*

http://commons.wikimedia.org/wiki/Buonamico_Buffalmacco

Podľa Buonamica Buffalmacco: Triumf smrti (freska v Camposanto Monumental v Pise, 1355)

A. Buffalmacco: Stretnutie živých a mŕtvych (detail fresky Triumf smrti, Camposanto Monumental v Pise, 14.st.)

B. Buffalmacco: Dvorná scéna (detail fresky Triumf smrti, Camposanto Monumental v Pise, 1355)

bufovanie - Beliana: „snímanie líca“ - jemné zarezávanie nepeknej alebo poškodenej lícnej strany *kože* kvôli zlepšeniu jej vzhľadu, rovnomernosti a hladkosti, čím sa zvýši priľnavosť *apretúr*; robí sa na *bufovacom* stroji

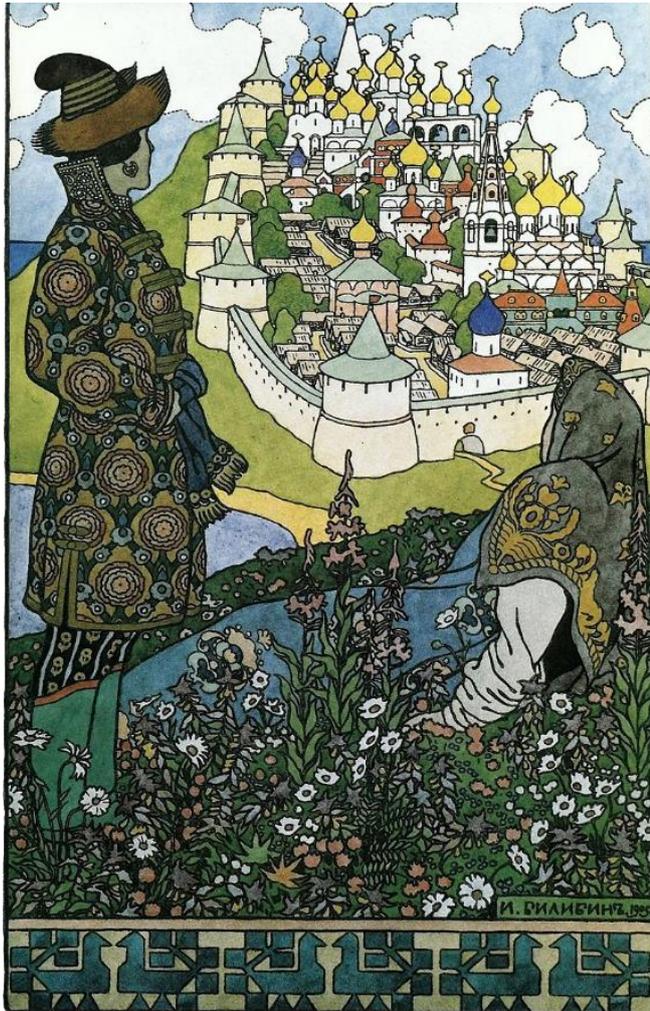
buitenpartij - holand. *záhradná spoločnosť*

Buchis -

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Buchis>

Bujan (mytológia) - v ruskej mytológii ostrov, ktorý sa môže objavovať a miznúť; žijú na ňom traja bratia: Severný, Západný a Južný vietor a deje sa tu veľa podivuhodných vecí; rastie tu dub, v ktorého vetvách má *Kosteľ* ukrytú svoju dušu; na ostrove je posvätný kameň *Alatyr*, označujúci stred sveta; kto ho nájde, splnia sa mu všetky túžby; niektorí učitelia považujú Bujan za druh protoindoeurópskeho záhrobia; pozri *podsvetie*

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Bujan>

I. J. Bilibin: Ostrov Bujan (1905)

buk - Beliana: drevina rastúca v miernych pásmach severnej polgule; známych 10 recentných (súčasných) a vyše 20 fosílnych druhov; na Slovensku rastie iba jeden druh; poskytuje kvalitné drevo; čerstvé je bledohnedé a postupne sa sfarbujie do červeno hneda, s častým výskytom nepravého jadra s tmavohnedým sfarbením; je tvrdé s nevýraznou *textúrou*, tvarovo je nestále, ľahko sa suší, ľahko sa obrába; používa sa na výrobu *nábytku*, preglejok, dýh, drevotrieskových dosiek, podlahovín, podvalov, stĺpov, ako stavebné *drevo* a i.; pozri *cibrenie kožušín*; *bister*

Biedermann v súvislosti s heslom *strom*: keltskí *druidi* uctievali dub, v ktorom sídlil boh hromu *Donar*, u starých Grékov v dube sídlil Zeus (*Zeus Phegos*)

bukač - český výraz pre *bučiaka*

buklé - franc. bouclé; Beliana: 1.tkanina hrubšieho zrnitého vzhľadu, s charakteristickým plastickým oblúčkovým alebo uzlíčkovým vzorom, z ozdobne zosúkankej priadze; je tkaná v *plátrovej*, *keprovej* alebo dvojitej väzbe; používa sa na výrobu sa na výrobu dámskych šiat a plášťov

2.druh lacnejších uzlíčkových alebo oblúčkových *kobercov*

3.priadza so slučkami alebo s uzlíčkami na povrchu

pozri *väzba bukľé*

Tkanina buklé
Priadza buklé

Bukefalos - slávny kôň *Alexandra Macedónskeho*

bukoli - Beliana: gréc.; pastieri z oblasti delty Nílu, ktorí predstavovali hlavnú silu protirámskeho hnutia v Egypte v 2.st.pr.Kr.; ich povstanie bolo neskoršie zlikvidované

bukolický - vzťahujúci sa na staroveký pastiersky život; prenesene na vidiecky, idylický život; v umení (najmä poézia) námiet z prírody a zo života na vidieku a idylizujúce ich; porovnaj *selanka*

Beliana: pôvodne žáner antickej idylickej poézie, ospevujúcej dedinský a pastiersky bezstarostný život, ktorý podľa predstáv básnikov plynul bez práce v tancoch a piesňach; bukolicá poézia vznikla v antickom Grécku v tvorbe básnika Theokrita (3.st.pr.Kr.), rozvinula sa v tvorbe Moscha zo Syrakúz a Biónia (2.st.pr.Kr.), Vergília (1.st.pr.Kr.), Calpurnia (1.st.po Kr.), Nemesiana (3.st.) v Ríme, ako aj v Longovom gréckom románe z pastierskeho života na ostrove *Lesbos Dafnis* a Chloé (3.st.po.Kr.); nový rozkvet bukolickej poézie nastal v období renesancie (Petrarca, Boccaccio), ktorá vychádzala z antických vzorov, a v období baroka (vznik pastierskeho románu a pastierske hry); jej najrozšírenejšími žánrami boli *idyla*, *pastorála*, *ekloga* a bukolický román, kde je dej situovaný do bájne pastierskej zeme *Arkádie* s mýtickými postavami pastierov; bukolicú poéziu u nás napodobňoval J.Palkovič, B.Tablic, J.Hollý atď.; pozri *Kupido* bodnutý včelou (Hall)

E. Simonet: Parisov súd

bukolika - básne zo starovekého pastierskeho života (pozri *dobry pastier*); prenesene z idylického vidieckeho života; porovnaj *pastorála*, *selanka*; pozri *dielo literárne*

Bukovinský Július - (†1975); slovenský maliar, pôvodne remeselník; základy maliarstva získal u Júliusa Virágha v Mukačeve; 1922-27 študoval v Baia-Mare na výtvarnej škole u prof. Rétiho a Thormu; po štúdiách pôsobil v Mukačeve, od 1934 v Košiciach; zúčastňoval sa na výstavách Spolku podkarpatských výtvarných umelcov; 1936-38 člen Spolku slovenských umelcov, 1938-45 Zväzu maďarských výtvarníkov, s ktorým vystavoval; zúčastňoval sa na podujatiach Mucsarnoku, 1945 zakladajúci člen spolku Svojina, po vzniku ZSVU jeho člen; samostatné výstavy mal v Mukačeve (1928), Levoči, Michalovce, Prešov (1937). Súborné výstavy mal v Bratislave (1946), Košiciach (1963), Šaci (1963), Banskej Bystrici, Lučenci, Poprade, Trenčíne, Trnave

<http://www.soga.sk/aukcije-obrazy-diela-umenie-starozitnosti/aukcije/102-jarna-aukcia-vytvarnych-diel/bukovinsky-julius-kosicky-dom-s-urbanovou-vezou-29808>

J. Bukovinský: Košický dóm s Urbanovou vežou (1950)

bukovohorská kultúra - podľa náleziska v Bukových horách (*Mad'arsko*); *archeologická kultúra* doby *neolitu* (2.pol.5.tis.pr.Kr.); rozšírená na východnom *Slovensku* (jaskyňa *Domenika*); tenkostenná *keramika* importovaná až na západné Slovensko

búkranion - gréc. boukránion – „volská lebka“

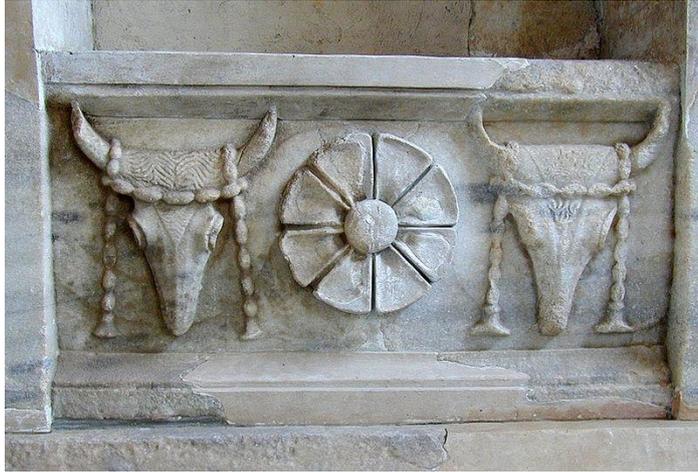
- dekoratívny prvok v podobe býčej lebky užívaný najmä v *egyptskej*, *antickej*, *sýrsko-islamskej* a *renesančnej* architektúre: (*metopy*, *nárožie*, *stĺpy*, *rhyton*); *ornament zoomorfný* významom nadväzuje na zvieracie obetné dary; tiež *vlys búkraniový*; búkranio - *lebka* s rohmi je *atribútom Dia*; porovnaj *maskarón*

Beliana: v antickom umení výtvarný dekoratívny prvok v podobe lebky alebo hlavy *býka* (pravdepodobne symbol boha *Dia*); v gréckej antickej a predovšetkým *helenistickej* architektúre sa uplatňoval na stenách oltárov, náhrobkoch, *metópach*, (aj ako vlys s niekoľkými býčimi hlavami spojenými *girlandou*) a na nábytku; u Rimanov bol obľúbený na *basreliéfoch*; motív búkranionu je známy aj z predhistorickej *sámarskej* (5.tis.pr.Kr.) a *chalávskej* keramiky (5.-4.tis.pr.Kr.)

100+1 v súvislosti s heslom *Catal Hüyük*: svojich mŕtvych pochovávali pod podlahy svojich domov; z ich výskumu vieme, že ľudia zomierali často na ťažké zranenia pri love na divé tury; úlovok znamenal veľkolepú hostinu, ale často oveľa dôležitejšie ako hody bola štvanica a hlavný lov; ako pamiatka na adrenalínový zážitok si ľudia potom vešali v obydliach na stenu lebku s rohmi uloveného tura

<http://it.wikipedia.org/wiki/Bucranio>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Fries>

Búkranion

búkraniový vlys - vlys búkraniový

Bukurešť - pozri *Rumunsko*

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Dambovita_preziosi.jpg

<http://literaturapopoarelor.blogspot.sk/2013/09/contele-amadeo-preziosi-acuarele-si.html>

bula - z lat. *bulla* – „kovová pečať“

- 1.pôvodne kožené alebo kovové puzdro na *amuletu*, nosené v antickom *Ríme* deťmi a súčasne dokazujúce slobodné občianstvo
- 2.*pečať* v puzdre alebo samostatná pečať: *pápežská* z olova (pozri *nápisová pečať*), kráľovská zlatá alebo strieborná; v 13.-15.st. s podobou cisára a *Kolosea*, symbolizujúceho Rím; neskoršie obraz iba obraz Ríma
- 3.stredoveká právna listina opatrená *pečaťou*; pozri *dielo literárne*

Beliana: kovová olovená, zlatá alebo strieborná *pečať*; olovené buly používali najmä vydavatelja v stredomorskej oblasti, *pápeži* a benátski panovníci, cirkevné osoby a inštitúcie v *Rímsko-nemeckej ríši*; zlaté buly (resp. strieborné pozlátené) boli prevzaté z *Byzancie* a pečatili sa nimi mimoriadne významné listiny; používali ich len suverénni panovníci (ojedinele *pápež*); neboli také masívne ako olovené, zlatý plech bol obyčajne vyplnený inou hmotou (napr. voskom); strieborné buly sa okrem Byzancie používali veľmi zriedkavo

2.lat. *bulla* - typ listiny; dôležitá pápežská listina neskorého stredoveku; písaná na pergamene v latinskom jazyku, pečatená olovenou pečaťou, na ktorej boli na jednej strane vyobrazené hlavy sv. *Petra* a sv. *Pavla* (pozri *apoštol*), na druhej strane meno *pápeža*, ktorý ju vydal

3.listina spečatená kovovou pečaťou

A. Wierix ml.: Cirkevný otec Gregor (rytina, 16.-17.st.)

bulava - Belinana: turkické jazyky > rus.; starodávna zbraň; objavuje sa už v neolite ako kamenná guľa pripevnená na drevenú násadu dlhú 50-80cm; v dobe bronzovej guľa z kovu; v antike málo používaná; v stredoveku opäť rozšírená najmä v islamskej oblasti Európy (pozri Mauri) a Stredného východu; v západnej Európe využívaná od 13.st. (predchodkyňa palcátu); v 13.-17.st. rozšírená najmä v Rusku; kovové hlavice mali rôzne tvary, často aj zdobené; v 19.st. nielen ako zbraň, ale aj ako symbol moci (pozri insígnie) a dôstojníckej hodnosti tureckých pašov a poľských a ukrajinských hajtmanov; kozácki atamani ju ako symbol hodnosti používali ešte začiatkom 20.st.; pozri palica

<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B0>
<https://en.wikipedia.org/wiki/Bulawa>

Marcello Bacciarelli: Ján Karol Chodkiewicz hejtman poľsko-litovského spoločenstva s bulavou v ruke (1781)

S. A. Kirillov: Dmitrij Donský (2005)

búleutérion - gréc. búlé – „mestská rada“; sieň pre zasadnutia patricijov, *radnica* v čase gréckej a *helenistickej antiky*; pozri *agora*; *grécka architektúra*

Beliana: rokovacia sieň členov mestskej rady (bulé - rada starovekých gréckych miest) v mestách antického Grécka; nachádzala sa na námestí (*agore*); tvorila ju budova pravouhlej dispozície s príľahlým dvorom so stĺpových ochodzami po obvode; v strede rokovacej siene bolo rečnísko obklopené z troch strán stupňovito usporiadanými sedadlami; do siene sa vstupovalo dvoma vchodmi umiestnenými na úrovni najvyšších sedadiel; dobre zachované búleutérion v Miléte má pôdorys 35 x 56 m

bulharská architektúra - pozri *pravoslávna architektúra*

Bulharsko - pozri *Abagar*

<http://www.yvettedefrance.com/Photos-du-monde/A1/Bulgarie.htm>

buližník - prekambriická (starohorná) tvrdá, jemnozrnná kremeť hornina so zvyškami mrežovcov; sivá až sivočierna, veľmi odolná, často tvorí morfológické nápadné chrbty a skalky; používa sa ako skúšobný kameň v *zlatníctve*, na výrobu brusných kotúčov, pri cestných stavbách; vyskytuje sa

najmä v stredných Čechách, medzi Kladnom a Klatovami, v Železných horách a i.; pozri *brúsenie, kameň, materiál*

bull - *bula*

bulletin - Beliana: franc., tal.; menšia tlačaná úradná správa o činnosti úradov a inštitúcií; periodicky vychádzajúca tlačovina určená úzkemu okruhu záujemcov, oficiálny vestník spolku, organizácie, odbornej a vedeckej inštitúcie; divadelný bulletin je aj program, prináša informácie o autorovi hry a tvorcoch inscenácie; medzi najstaršie takéto tlačoviny u nás patrí lat. - slovenský program jezuitskej školskej drámy Katerina, kralovna gurzijska, hranej v Skalici (1701); neskôr vydávané tzv. cedule (plagát i program súčasne), ktoré prinášali iba základné údaje o predstavení; dnešné programy významných divadelných súborov sú obsahovo bohaté a graficky náročné; usilujú sa podať čo najpresvedčivejšie svedectvo o dramatikovi, o dobe vzniku hry a vzbudiť v divákovi súzvuk so štýlovým a myšlienkovým zameraním inscenácie

bulvár - z franc. boulevard; široká a rušná okružná niekoľkokoprúdobá trieda veľkomesta osázaná *alejami* stromov, s reprezentatívnou zástavbou, budovaná od 2.pol.17.st. zvyčajne na mieste bývalého *opevnenia*; motívy života v rušných bulvároch nachádzame na obrazoch francúzskych *impresionistov* (Monet, Renoir a Ď.); pozri *urbanizmus*

Dudák: z nem. bollwerk – „hradba“, fr. boulevard – „široká cesta“; široká živá obvodová veľkomestská trieda, zvyčajne s niekoľkými dopravnými pásmi, chodníkmi a stromoradiami; bulváre väčšinou vznikali na mieste zrúcaných mestských hradieb, pozdĺž hradieb alebo na zasypanej priekope (Paríž, Viedeň); významným urbanistickým prvkom sa stali najmä od čias francúzskeho prefekta Georga-Eugéne Hausmanna, ktorý zakladaním bulvárov zmenil tvár Paríža (pozri *genius loci*); priečne bulvárami sa tiahnu *avenue*

-v súvislosti s heslom *neorenesancia*: v neorenesančnom a klasicizujúcom) slohu prebiehala tiež mohutná výstavba a prestavba miest, napr. v Paríži (prefekt Georges-Eugéne Haussmann previedol *asanáciu* Paríža, modernizoval dopravnú sieť mesta prerazením systému dlhých a širokých *bulvárov*

-v súvislosti s heslom *Ringstrassezeit*: bulvár okolo mesta *Viedne* zriadený na príkaz cisára Františka Jozefa I. r. 1857 zrúcať mestské hradby; dnes je obchvat Ringstrassezeit symbolom doby neskorej monarchie (1857-1914) a reprezentuje dobu vzostupu buržoázie; stavaný v štýle architektonického *historizmu*

M. Ch. Fichot: Bulvár Haussmann medzi Talianskym bulvárom a ulicou Taibout

J. Beraud: Boulevard des Capucines (19.st.)

E. Vuillard: Bulvár Battignolles (1910)

bulvárne divadlo - Beliana: pôvodne označenie malých zábavných divadiel na parížskych *bulvároch* uvádzajúcich koncom 19. a zač. 20.st. atraktívne, pútavé a zaujímavé, zábavné či dobrodružné hry i úspešné spoločenské komédie a konverzačné hry s vtipnými dialógmi, ktoré si rýchlo získali popularitu; k francúzskym autorom patrili predovšetkým E.Labiche, V.Sardou, E.Scribe atď.; viaceré z týchto hier boli s obľubou uvádzané aj na Slovensku, v rokoch schematizmu a komunizmu mal však termín pejoratívny význam, najviac sa ním znevažovalo dielo u nás často inscenovaného francúzskeho komeiografa G.Feydeaua (Chrobák v hlave)

bumerang - austrálsky jazyk; pôvodne vrhačská *zbraň* austrálskych domorodcov; plochý, úzky, drevený predmet zakrivený približne do 90 stupňového uhla, (niekedy má tvar kríža s nerovnakou dĺžkou ramien); má rôznu hmotnosť a veľkosť podľa účelu použitia (ťažký lovecký, pôvodne aj bojový alebo ľahký na vrhanie do výšky pri love vtákov); hádže sa tak, aby rotoval, letí dopredu, a ak nezasiahne cieľ, vracia sa späť na miesto hodu; v súčasnosti existuje veľa typov bumerangov

Bundhašin - Lexikón náboženských hnutí v súvislosti s heslom *zoroastrizmus*: zoroastrizmus vznikol asi 1500-1000pr.Kr. a je spojený s učením proroka *Zarathuštry*, ktorý žil niekedy v 8.-7.st.pr.Kr.; jeho

učenie je zhrnuté v spise zvanom *Avesty*; ide o súbor textov skladajúci sa z niekoľkých častí: *Jasna* (liturgické texty), *Jašty* (chválospevy, modlitby), *Visprat* a *Vidévdát* (báje o vzniku iránskych krajín a mýtickom panovníkovi Džamšídovi ako aj texty týkajúce sa očistných rituálov; tento spis bol neskoršie (8.-9.st.) doplnený spismi v *pehleví*: *Zand* (komentár k Aveste), *Bundhašin*, *Dénkart* a Ď.

bumisparša-mudra - v *budhistickej* kultúre je gestom (*mudra*), ktoré sa vyskytuje osobitne pri zobrazení *Buddhu*; dotýkanie sa zeme na znamenie dobrých skutkov; pravá paža voľne položená na pravom kolene, prsty visia voľne dolu, prípadne sa prostredný prst dotýka zeme (*lotosového kvetu*), ľavá paža leží na lone s dlaňou obrátenou hore; pozri *indické umenie*

bunda - Beliana: krátky voľný športový kabátik s rôznymi spôsobmi zapínania; dĺžka je prispôbena účelu použitia; v páse a na spodnom okraji býva bunda stiahnutá do gumičky alebo do pásika; vyrába sa z rôznych tkanín, pletenín, kožušín, syntetických usní a kože; môže byť podšitá, nepodšitá, členená, s kapucňou, štepovaná ap.; pozri *móda*

Bundschuh - z nem. bund – „konfederácia“; schuh – „topánka“

1.označenie stredovekých sedliackych vojen (topánka nosená stúpcami na tyči ako náprotivok panských symbolov)

2.symbol

a) nosená na tyči alebo zobrazená na *zástave* spojovaná často so zobrazením *Márie, Krista, križa* a Ď. kresťanských symbolov

b) na stredovekých *drevorezových* letákoch, rozširovaných protivníkmi povstaleckých sedliakov

c) symbol nemeckého ľudového hnutia za ochranu *životného prostredia* v 70.rokoch 20.st.

www: Bundschuh bol rad ľudových povstaní v krajinách Rýna *Svätej ríše rímskej* v neskorom 15st. a na zač. 16.st.; bola to séria tajných spoločností a sprisahaní združených okolo Jossa Fritza, roľníka, ktorý prevzal *chiliastické* idey a pokúsil sa ich previesť do reality: „Všetka autorita mala byť zvrhnutá, všetky dane zrušené, všetok cirkevný majetok rozdelený medzi ľuďmi a všetky lesy, vody a pastviny sa mali stať obecným majetkom“; toto hnutie zapadlo do širšej tradície podobných aktivít, ktoré sa periodicky objavovali v celej Európe neskorého stredoveku, napr. roľnícka vzbura 1381 v juhovýchodnom Anglicku; Bundschuh bol druh sedliackej topánky nosený v južnom Nemecku, ktorý sa skladal z drevenej podošvy, koženého zvršku, ktorý bol okolo členka viazaný ovinovačkami; bannerom hnutia Bundschuh sa stala topánka s ovinovačkou, na ktorej niekedy bol nápis „Nič iné ako Božia spravodlivosť!“ a „Kristus ukrižovaný“; tiež banner, kde na jednej strane sa modlili sedliaci a na druhej bol sedliacky drevák; drevoryt skupiny Bundschuh accosting rytiera Francesco Petrarca ukazuje banner, ktorý sa skladá iba z topánky s ovinovačkou predĺženou ako zvitok alebo had; topánka zrejme symbolizovala pokoru povstania chudobných alebo bola symbolom absolútnej biedy, lebo Bundschuh nosili iba naozajstní úbožiaci

<http://www.trayner.org/taz/category/general-ideas/>

http://www.google.sk/imgres?imgurl=http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/3/34/Bundschuhfahne_Holzchnitt_1539_Petrarcas_Trostspiegel.jpg/400px-Bundschuhfahne_Holzchnitt_1539_Petrarcas_Trostspiegel.jpg&imgrefurl=http://de.wikipedia.org/wiki/Bundschuh-Bewegung&h=247&w=400&sz=52&tbnid=DpdxTCjxOEdubM:&tbnh=77&tbnw=124&prev=/search%3Fq%3D%26tbm%3Disch%26tbo%3Du&zoom=1&q=&usq=E55p1iitVTEBwCTA1miXF-h3RKM=&docid=TRkWoQkS6ZS6PM&sa=X&ei=0uq1UaLSJvDo7AbilYD4CQ&ved=0CFsO9QEwBQ&dur=7

bundžinga - jap. 文人画 – *literátska maľba*; tiež známa pod názvom *nanga*

bungalow - z angl., hindustánčiny; prízemný domec alebo vilka s *verandou* stavaná z ľahkého materiálu; pôvodne iba v trópoch; pozri *architektúra*

Beliana: ind. angl.; pôvodne v tropických krajinách prízemný alebo jednoposchodový dom Európanov postavený z ľahkého stavebného materiálu, obvykle s *verandou*; dnes vo všeobecnosti jednoposchodový voľne stojaci rodinný dom, často s plochou strechou a jedným bytom; prenesene prízemný domček na rekreáciu

bunker -

<http://en.wikipedia.org/wiki/Blockhouses>

bunkoš - slovenský ľudový samoznejúci *hudobný nástroj* na strednom a severnom Slovensku; tvorí ho obradná vyrezávaná palica dlhá 70-150 cm, ktorá má po obvode a po celej dĺžke upevnené pliešky, retiazky a zvončeky vydávajúce pri potriasaní štrngavý zvuk; používa sa ako *tanečná* rekvizita a pri *betlehemských hrách*; pozri *Slovensko*

bunkový email - pozri *cloisoné*

bunraku - japonské bábkové predstavenie pre dospelých, v ktorom je každá *bábka* vedená po *javisku* až tromi *bábkohercami*, ktorí sa neskrývajú pred divákmi; bábkky dosahujú polovičnú veľkosť dospelého človeka; ústredná postava vyprávača recituje dialógy jednotlivých postáv za sprievodu *šamisenu* (trojstrunný *hudobný nástroj drnkací*); tradícia bunraku sa vytvárala od konca 16.st., najväčší rozkvet v 18.st.; pozri *džóruri*, *wayang*; pozri *divadlo japonské; bábkové divadlo*

Buntzen Heinrich - (†1892); dánsky maliar, portrétista a krajinár

H. Buntzen: Nysø s Thorvaldsenom pred jeho ateliérom

buon fresco - *fresco buono*

Buonamico di Martino - *Buffalmacco Buonamico*

Bur - *Borr*

burda - *plášť* proroka *Mohameda*; pozri *islamský odev, Mohamed*; porovnaj *burka*

bureau/biró - písací stôl zo 17.st., pôvodne so sklápacou doskou a rôzne utváranými nadstavcami; od 2.pol.18.st. zvyčajne s drevenou sťahovacou roletou nad písacou doskou a nadstavcami; pozri *mobiliár*

Beliana: franc.; veľký písací stôl so strednou a bočnými zásuvkami, s nadstavcom s menšími zásuvkami, prípadne s priehradkami; písacia doska je väčšinou sklápacia; vyvíjal sa od čias Ľudovíta XIII.; v 18.st.stor. existoval vo viacerých modifikáciách, napríklad reprezentatívny „bureau plat“ väčších rozmerov bez nadstavca, „bureau á cylindre“, ktorého písaciu dosku a nadstavec prekrýva sťahovacia roleta alebo štvrtkruhová zasúvacia doska; v anglickom nábytkárstve označuje bureau *komodu* s nadstavcom a so sklopnou písacou doskou